

Sportverenigingen

Een selectie uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Ine Pulles

Peter van Eldert

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Oplegger hoofdstuk 3 – Sportverenigingen

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Sportverenigingen’ uit de Monitor Sport en corona III - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportverenigingen, in het bijzonder de financiële gevolgen. Het hoofdstuk gaat over de gevolgen voor ledenontwikkeling en -binding, financiële huishouding, overlevingsstrategieën, het gebruik van ondersteuningsmaatregelen en de veerkracht van verenigingen. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de Monitor Sport en corona III, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond Monitor Sport en corona III

In de Monitor Sport en corona III worden de data en kennis gebundeld over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector die eind april 2021 beschikbaar zijn. We brengen de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport- en beweeggedrag en voor de organisatie en financiering van de sport in Nederland in beeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, de ondersteuningsstructuur, topsport, sportevenementen en betaald voetbal. De nadruk ligt op nieuwe data en kennis sinds eind november 2020. Wat tot dan bekend was, is gepubliceerd in de eerste twee uitgaven van de Monitor Sport en corona. De eerste twee monitoren Sport en corona¹² zijn respectievelijk begin juli 2020 en eind november 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. De insteek van deze derde monitor is te komen tot een zo goed mogelijke schatting van het omzetverlies en de directe schade voor de diverse deelsectoren van de sportsector.

De Monitor Sport en corona III, uitgevoerd door het Mulier Instituut, is de derde overzichtsstudie in een serie monitors vanuit het kennisconsortium Sport en corona. In dit consortium hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Met als belangrijkste opdracht voor het Mulier Instituut om de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sport te monitoren. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform www.sportencorona.nl ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

¹ Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). [Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

² Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). [Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

3. Sportverenigingen

Resie Hoeijmakers, Janine van Kalmthout en Peter van Eldert

In dit hoofdstuk beschouwen we de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportverenigingen, in het bijzonder de zorgen en veerkracht van sportverenigingen (paragraaf 3.1) en de financiële gevolgen (paragraaf 3.2).

3.1 Zorgen en veerkracht sportverenigingen

De cijfers over sportverenigingen zijn gebaseerd op een onderzoek onder 1.619 sportverenigingen in Nederland. De dataverzameling heeft van 24 maart tot en met 21 april 2021 plaatsgevonden.³ Wat betreft de zorgen, veerkracht en financiën zijn de resultaten vergeleken met eerdere peilingen in het najaar van 2020 (25 september t/m 13 oktober), de zomer van 2020 (8 juli t/m 31 augustus) en het voorjaar van 2020 (1 april t/m 13 april 2020). Nieuw ten opzichte van de eerdere peilingen is de aandacht voor de strategieën die sportverenigingen in het afgelopen jaar hebben gehanteerd om het ledenbestand en het aantal vrijwilligers op peil te houden.

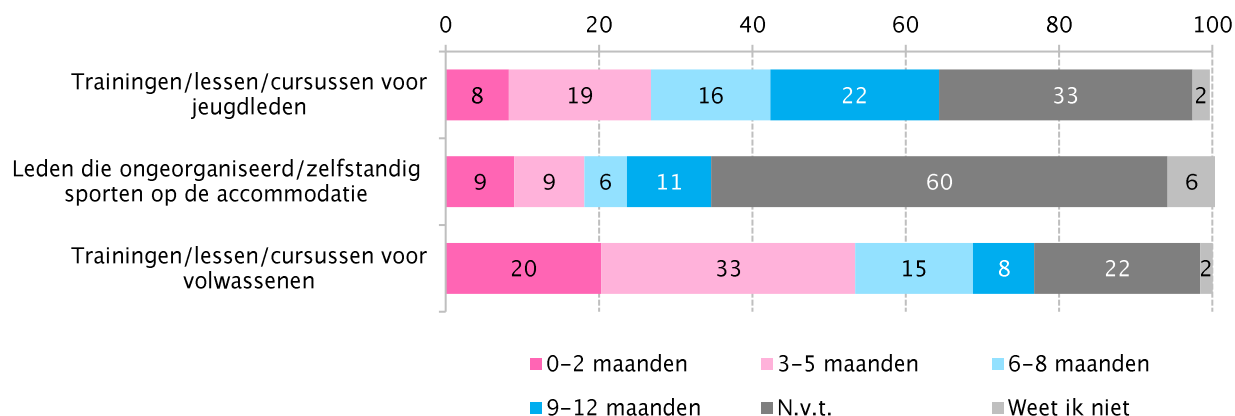
Openingsperiode in de coronatijd

Sportverenigingen zijn in het afgelopen coronajaar door de beperkende maatregelen van de overheid tot lockdown gedwongen. De mate waarin sportverenigingen in het afgelopen jaar open zijn geweest voor trainingen, lessen en cursussen of ongeorganiseerd en zelfstandig sporten op de accommodatie verschilt sterk. Bij ongeveer de helft van de verenigingen met trainingen, lessen en cursussen voor jeugdleden hebben deze activiteiten minder dan de helft van het coronajaar kunnen plaatsvinden (figuur 3.1). Voor trainingen, lessen en cursussen voor volwassenen is dit bij twee derde van de verenigingen minder dan een half jaar geweest. Bij verenigingen waar leden normaal gesproken ongeorganiseerd of zelfstandig op de accommodatie kunnen sporten (zoals bij tennis, golf, roeien, zwemmen) is ongeveer de helft van de verenigingen minder dan een half jaar open geweest voor leden die ongeorganiseerd of zelfstandig willen sporten.

Kijkend naar de mate waarin trainingen, lessen en cursussen zijn hervat, zijn grote verschillen te zien tussen typen verenigingen. Binnensportverenigingen zijn minder open voor trainingen, lessen en cursussen voor zowel jeugdleden als seniorenleden dan buitensportverenigingen.

³ In totaal zijn van 490 sportverenigingen in het Verenigingspanel en 1.129 sportverenigingen via de open link de vragenlijsten geanalyseerd. De sportverenigingen vormen een acceptabele afspiegeling van de totale groep sportverenigingen in Nederland. Om de representativiteit van de steekproef te waarborgen is de steekproef gewogen naar grootte van de vereniging en type sport.

Figuur 3.1 Mate waarin sportverenigingen in het afgelopen jaar open zijn geweest voor trainingen/lessen/cursussen en zelfstandig sporten, peildatum april 2021 (in procenten, n=1.619)

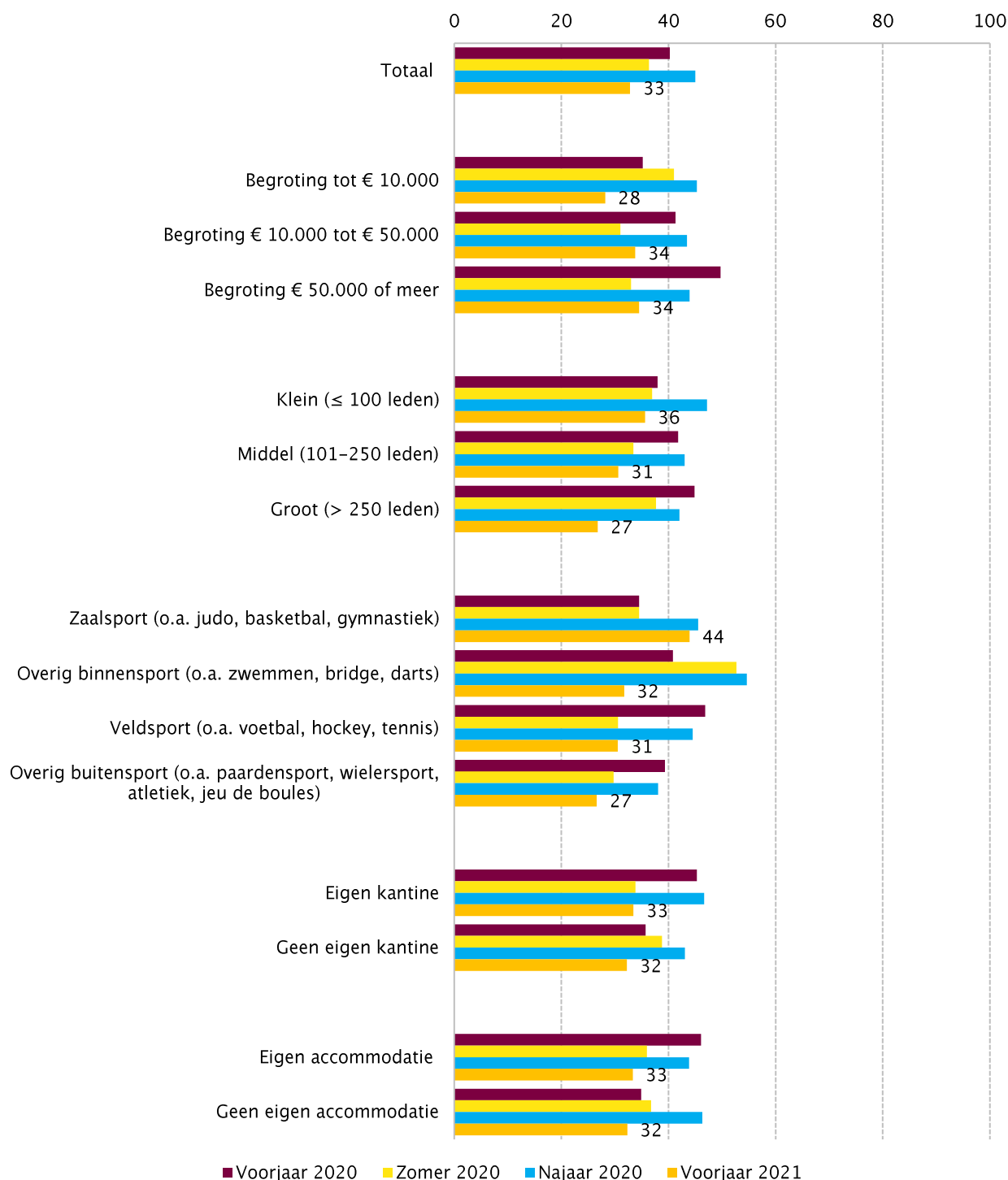

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Zorgen bij verenigingen

Ongeveer een derde van de verenigingsbestuurders (33%) geeft aan zich (ernstige) zorgen te maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging (zie figuur 3.2). Verenigingen maken zich met name (ernstige) zorgen over het verlies van leden/vrijwilligers, de financiële situatie, het verlies aan sociale binding en de gezondheid van (oudere) leden. Wanneer de zorgen bij verenigingen over de gevolgen van de coronacrisis worden vergeleken met eerdere peilingen, maken minder verenigingsbestuurders zich (ernstige) zorgen over de toekomst van de vereniging dan in het najaar (45%), de zomer (36%) en het voorjaar van 2020 (40%). Met name zaalsportverenigingen (44%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden, 36%) maken zich (ernstige) zorgen over hun toekomst.

Figuur 3.2 Aandeel sportverenigingen dat zich (ernstige) zorgen maakt over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging, voorjaar 2020, zomer 2020, najaar 2020 en voorjaar 2021, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, voorjaar 2020 n=3.256; zomer 2020 n=456; najaar n=1.141; voorjaar 2021 n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2020, juli/augustus 2020, oktober 2020, april 2021.

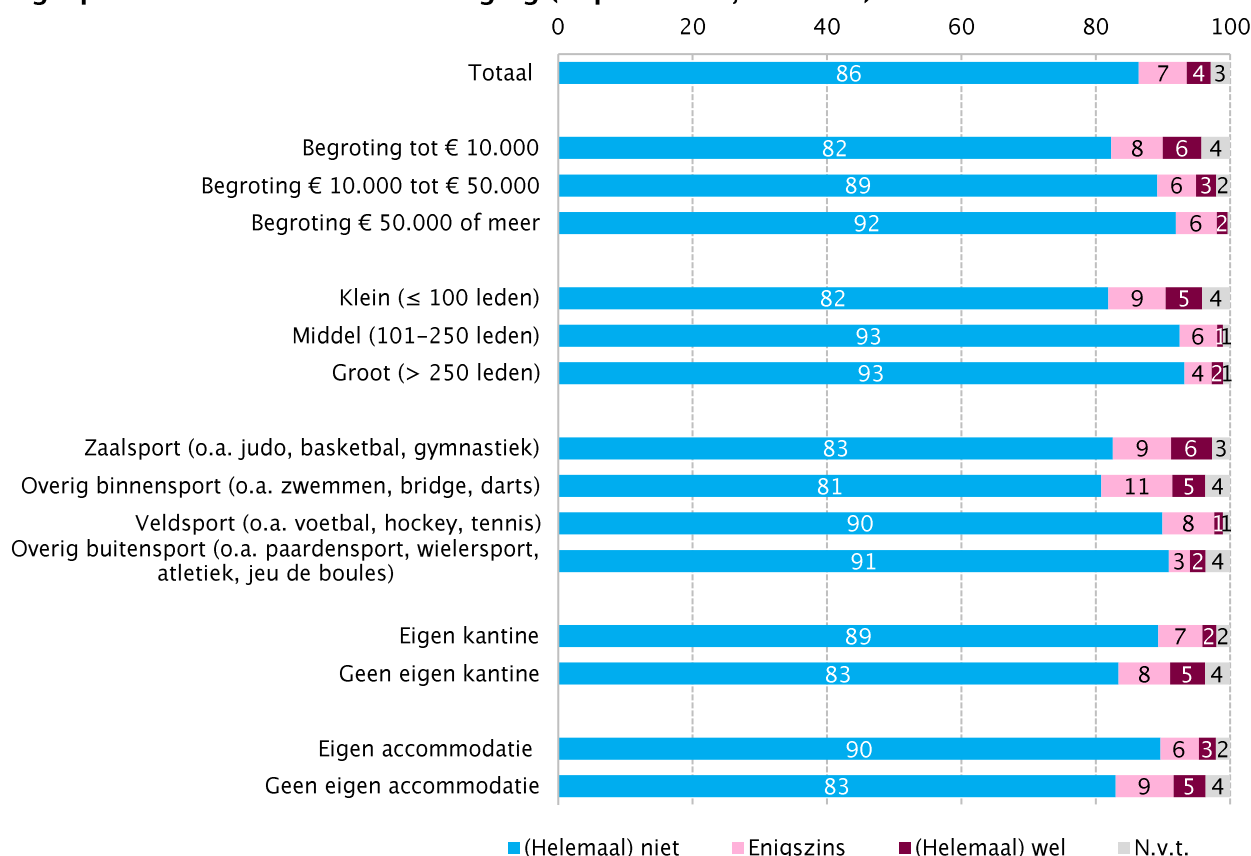
Veerkracht en continuïteit verenigingen

Met veerkracht wordt het vermogen van de vereniging bedoeld om de impact van de coronacrisis te absorberen en terug te veren naar de situatie van voor de coronacrisis. Zeven op de tien verenigingen

(72%) geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Dat is meer dan in het najaar van 2020 (66%) en het voorjaar van 2020 (67%) en vergelijkbaar met de zomer van 2020 (73%). Over het algemeen hebben zaalsportverenigingen (63%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden, 68%) het minste vertrouwen in de veerkracht van de vereniging. Begin april 2021 zegt 4 procent van de verenigingen op omvallen te staan en 7 procent enigszins op omvallen te staan. Dit zijn wederom voornamelijk kleine verenigingen (≤ 100 leden, 5% (helemaal) wel en 9% enigszins), zaalsportverenigingen (6% (helemaal) wel en 9% enigszins) (figuur 3.3). Wanneer gevraagd wordt hoe lang sportverenigingen de continuïteit van de vereniging kunnen waarborgen gegeven de huidige beperkende coronamaatregelen en het pakket aan steunmaatregelen, verwacht 1 procent van de verenigingen binnen twee maanden te zijn opgeheven. Eén op de vijf verenigingen (19%) verwacht de continuïteit van de vereniging minder dan twaalf maanden te kunnen waarborgen met de huidige beperkende coronamaatregelen en het pakket aan steunmaatregelen (figuur 3.4).

Ook vóór de coronacrisis maakten sportverenigingen zich zorgen over de toekomst. In het voorjaar van 2019 gaf één op de tien verenigingen aan weinig vertrouwen te hebben en de toekomst van hun vereniging (zeer) somber in te zien. Kleine verenigingen (≤ 100 leden, 15%), binnensporten (12%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (16%) waren vaker negatief over hun toekomst dan andere verenigingen. Meer dan de helft van de verenigingen die pessimistisch waren over de toekomst (52%) zag de ledending en/of het behoud van leden als grootste uitdaging voor de toekomst van de vereniging.⁴

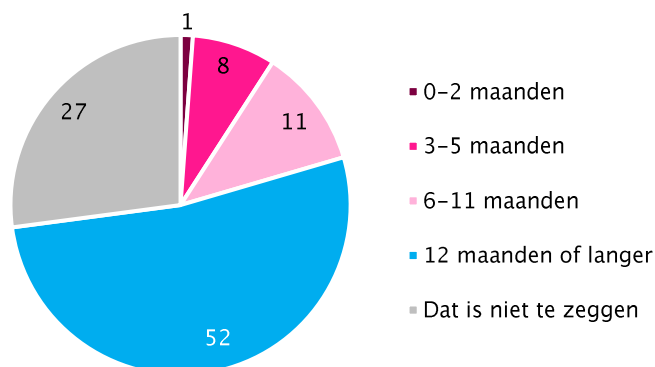
Figuur 3.3 Mate waarin sportverenigingen op het punt van omvallen staan in april 2021, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.619)

⁴ Hoeijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2019). [Hoe zien sportverenigingen hun toekomst? De grootste uitdagingen voor sportclubs](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Figuur 3.4 Termijn waarop sportverenigingen de continuïteit van de vereniging verwachten te kunnen waarborgen, gegeven de huidige beperkende coronamaatregelen en het huidige

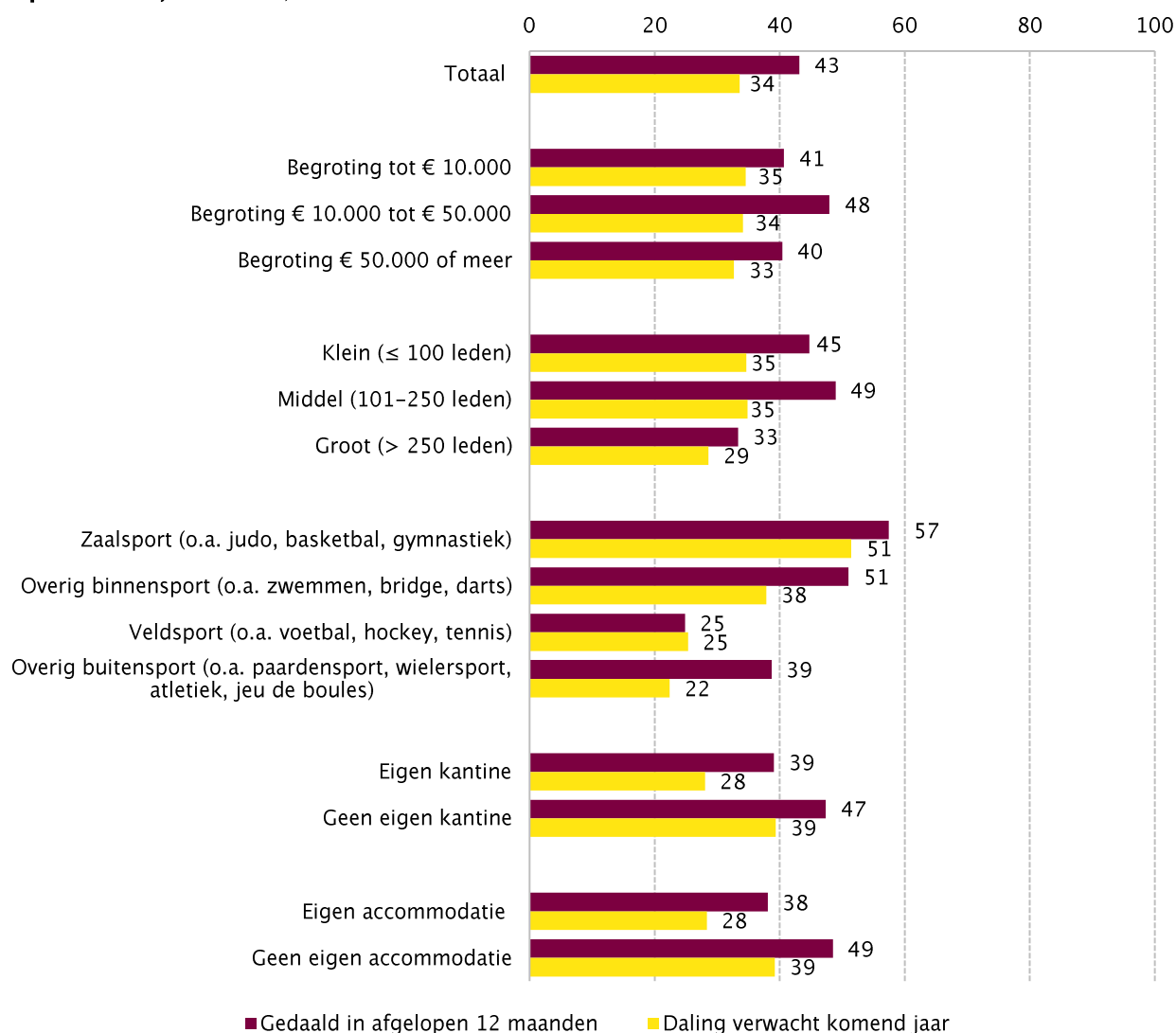
pakket aan steunmaatregelen, peildatum april 2021 (in procenten, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Gevolgen ledenontwikkeling

Bij zo'n vier op de tien verenigingen (43%) is het ledental in de afgelopen twaalf maanden gedaald. Bij ongeveer de helft (49%) is het ledental gelijk gebleven en bij ongeveer één op de tien (8%) is het ledental (sterk) gestegen. Met name zaalsportverenigingen (57%), overige binnensportverenigingen (51%), verenigingen zonder eigen accommodatie (49%) en middelgrote verenigingen (101-250 leden, 49%) hebben met (sterke) ledendaling te maken. Bij ongeveer drie op de tien verenigingen (28%) heeft in het afgelopen jaar een ledendaling van meer dan 10 procent van het ledenbestand plaatsgevonden. Ook dit zijn voornamelijk zaalsportverenigingen (42%). Verenigingen met een ledendaling maken zich vaker (ernstige) zorgen (50%) om de gevolgen van de coronacrisis dan verenigingen waar het ledenaantal gelijk is gebleven (21%) of is gestegen (13%). Van de verenigingen waar leden hun lidmaatschap in de afgelopen twaalf maanden hebben opgezegd, geeft ongeveer de helft (51%) aan dat dit gaat om specifieke groepen. Specifieke groepen die deze verenigingen noemen zijn 65-plussers (17%), leden die voor de coronacrisis al minder vaak kwamen (17%) en mensen met beperkte financiële middelen (10%). Een derde van de verenigingen (34%) verwacht komend jaar een (verdere) daling van het ledenbestand. Ook dit zijn voornamelijk zaalsportverenigingen (51%).

Figuur 3.5 Ontwikkeling van het ledental bij sportverenigingen in het afgelopen jaar en de verwachting voor komend jaar, peildatum april 2021, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

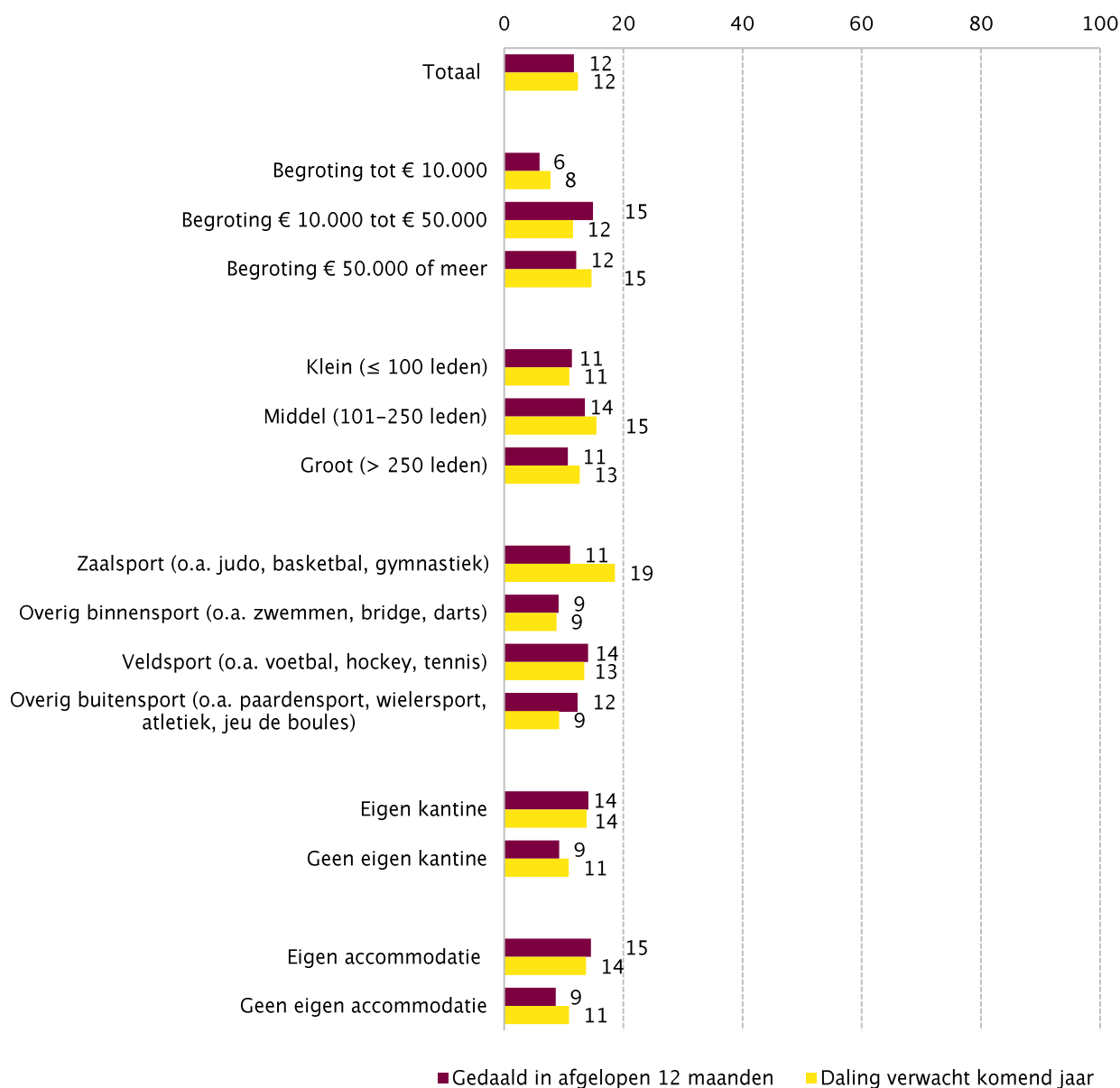
Gevolgen vrijwilligers

Bij ongeveer één op de tien verenigingen (12%) is het aantal vrijwilligers in de afgelopen twaalf maanden (sterk) gedaald. Bij acht op de tien verenigingen (79%) is het aantal vrijwilligers gelijk gebleven en bij 3 procent is het (sterk) gestegen. Verenigingen met een eigen accommodatie (15%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 15%), middelgrote verenigingen (101-250 leden, 14%), veldsportverenigingen (14%) en verenigingen met een eigen kantine (14%) hebben het vaakst met een daling van het aantal vrijwilligers te maken. Verenigingen waar het aantal vrijwilligers daalt, maken zich vaker (ernstige) zorgen (58%) om de gevolgen van de coronacrisis dan verenigingen waar het aantal vrijwilligers gelijk is gebleven (30%) of (sterk) is gestegen (18%). Ongeveer één op de tien verenigingen (12%) verwacht komend jaar een (verdere) (sterke) daling van het aantal vrijwilligers. Dit zijn voornamelijk zaalsportverenigingen (19%), middelgrote verenigingen (101-250 leden, 15%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 15%).

Bij één op de vijf verenigingen (20%) heeft de coronacrisis een negatieve invloed op de bereidheid van vrijwilligers om zich voor de vereniging in te zetten. Dit geldt voornamelijk voor zaalsportverenigingen

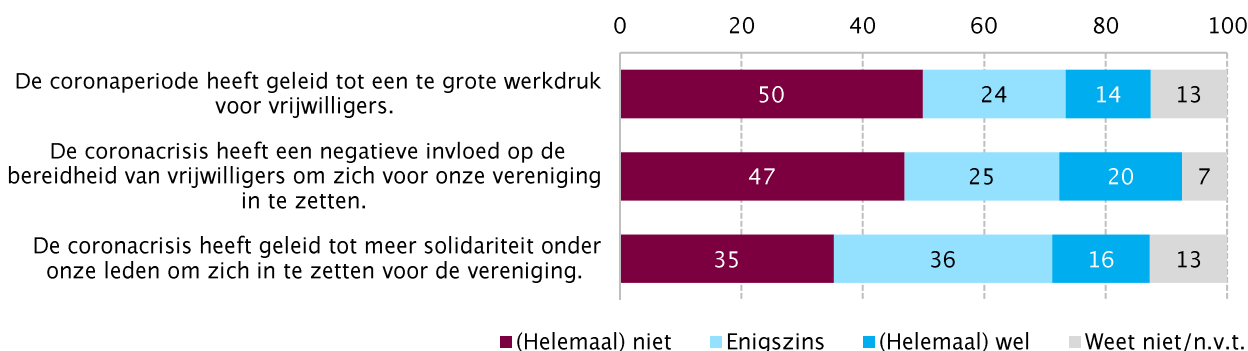
(28%) en middelgrote verenigingen (101-250 leden, 26%). Ten opzichte van het najaar 2020 (24%) is het aandeel verenigingen waarbij de bereidheid van vrijwilligers om zich voor de vereniging in te zetten door de coronacrisis is gedaald, licht afgenomen. Bij 16 procent van de verenigingen heeft de coronacrisis juist geleid tot een grotere solidariteit onder leden om zich voor de vereniging in te zetten. Dit is minder dan aan het begin van de coronaperiode (voorjaar 2020) werd gedacht. Toen verwachtte een kwart van de verenigingen (26%) dat de coronacrisis tot meer solidariteit onder leden zou leiden. Bij één op de zeven verenigingen (14%) heeft de coronaperiode geleid tot een te grote werkdruk voor vrijwilligers. Dit zijn voornamelijk grote (> 250 leden, 22%) en middelgrote verenigingen (101-250 leden, 19%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 22%).

Figuur 3.6 Ontwikkeling van het aantal vrijwilligers bij sportverenigingen in het afgelopen jaar en de verwachting voor komend jaar, peildatum april 2021, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Figuur 3.7 Gevolgen coronacrisis voor vrijwilligerswerk in de vereniging, april 2021 (in procenten, n=1.619)

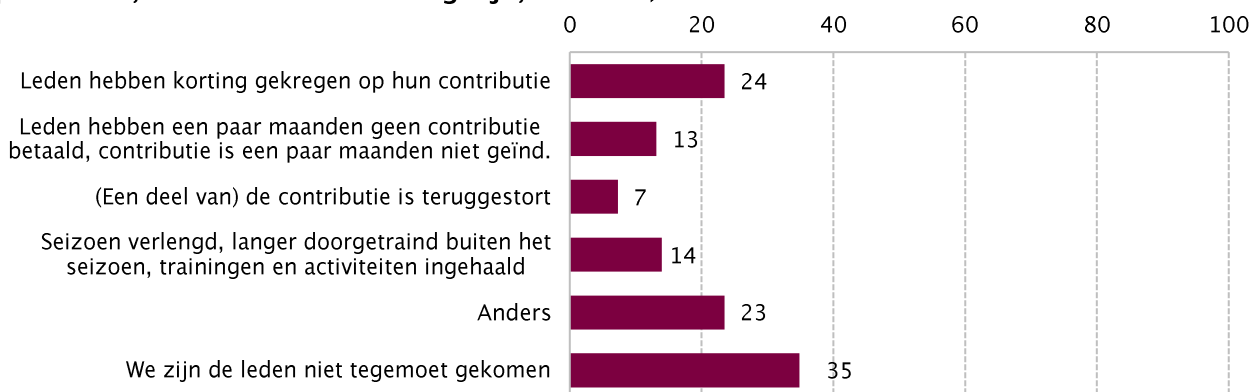

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Gevolgen contributie en sponsoring

Aan het begin van de coronacrisis in het voorjaar van 2020 heersten bij verenigingen twijfels over het innen van sponsorgeld en contributies.⁵ Vier op de tien verenigingen (41%) geven aan dat vanwege de coronacrisis het behouden en werven van sponsors voor de vereniging moeizamer is verlopen. Bij ongeveer één op de zeven verenigingen (14%) heeft de coronacrisis (tot nu toe) geen negatieve invloed gehad op sponsors. In het najaar van 2020 was dit vergelijkbaar. Een klein gedeelte van de sportverenigingen heeft besloten (een deel van) de contributie terug te storten (7%) of een paar maanden geen contributie te innen (13%) (figuur 3.8). Ongeveer een kwart van de verenigingen (24%) heeft leden korting gegeven op hun contributie. Eén op de drie verenigingen (35%) is leden niet financieel tegemoet gekomen.

Figuur 3.8 Compensatie van leden door sportverenigingen, peildatum april 2021 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Overlevingsstrategieën

Werven en behouden van leden

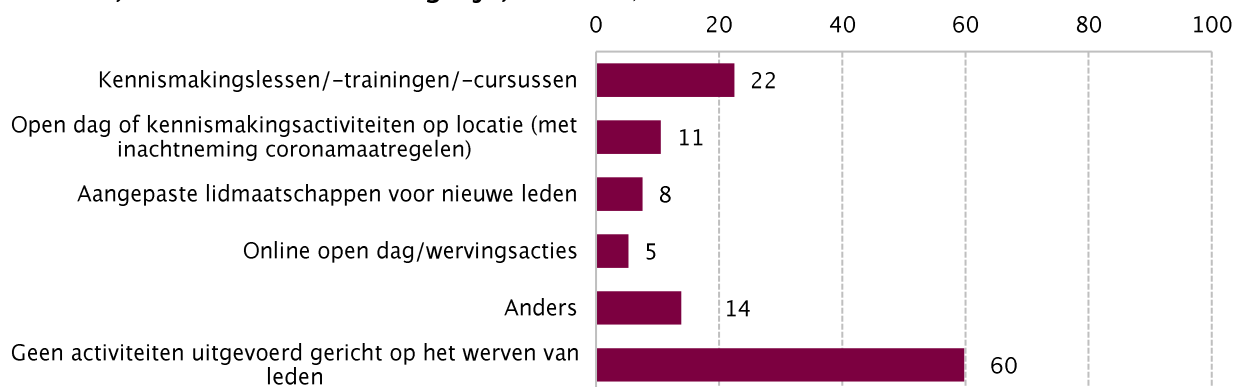
Vier op de tien verenigingen (40%) hebben in het afgelopen coronajaar acties en/of activiteiten (uit)gevoerd gericht op het werven van nieuwe leden (figuur 3.9). Dit zijn met name

⁵ Hoijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2020). [Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen: onderzoek naar de gevolgen van de beperkende maatregelen in verband met het coronavirus](#). Utrecht: Mulier Instituut.

veldsportverenigingen (56%), grote verenigingen (>250 leden, 55%), verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 53%) en zaalsportverenigingen (43%). Overige binnensportverenigingen (29%), verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 29%) en overige buitensportverenigingen (35%) hebben het minst vaak wervingsacties en/of activiteiten uitgevoerd. De wervingsacties waren voornamelijk kennismakingslessen, -trainingen of -cursussen (22%), open dagen of kennismakingsactiviteiten op locatie (11%) of aangepaste lidmaatschappen voor nieuwe leden (8%). Verenigingen waar het aantal leden in de afgelopen twaalf maanden (sterk) is gedaald, hebben veelal geen wervingsacties ondernomen. De verenigingen waar het ledental in de afgelopen twaalf maanden is gestegen, hebben veelal wel wervingsacties ondernomen.

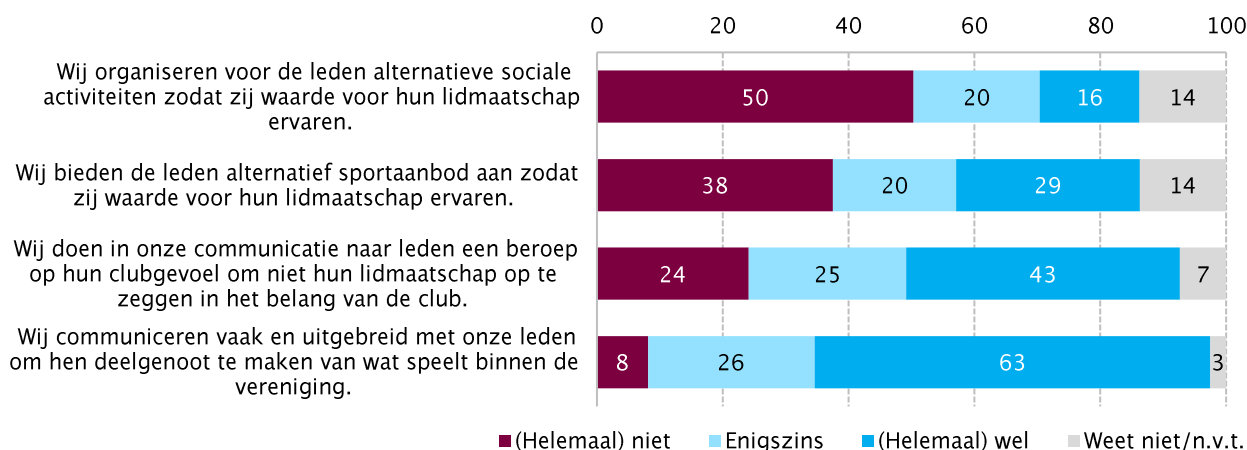
Verenigingen hebben in het afgelopen coronajaar verschillende aanpakken gehanteerd gericht op het behouden van leden. Zes op de tien verenigingen (63%) geven aan vaak en uitgebreid te communiceren met leden om hen deelgenoot te maken van wat speelt binnen de vereniging (figuur 3.10). Vier op de tien verenigingen (43%) doen in hun communicatie naar leden een beroep op hun clubgevoel om hun lidmaatschap niet op te zeggen. Dit zijn voornamelijk verenigingen die zich (ernstige) zorgen maken over de toekomst van de vereniging (57%). Het aanbieden van alternatief sportaanbod (29%) en het organiseren van alternatieve sociale activiteiten (16%) zodat leden waarde voor hun lidmaatschap blijven ervaren, worden door minder verenigingen als strategie gehanteerd. Met name zaalsportverenigingen (39%) en overige binnensportverenigingen (35%) bieden alternatief sportaanbod aan. Zaalsportverenigingen (22%) en veldsportverenigingen (20%) organiseren het vaakst alternatieve sociale activiteiten.

Figuur 3.9 Strategieën werving van leden door sportverenigingen, peildatum april 2021 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Figuur 3.10 Strategieën behoud van leden door sportverenigingen, peildatum april 2021 (in procenten, n=1.619)

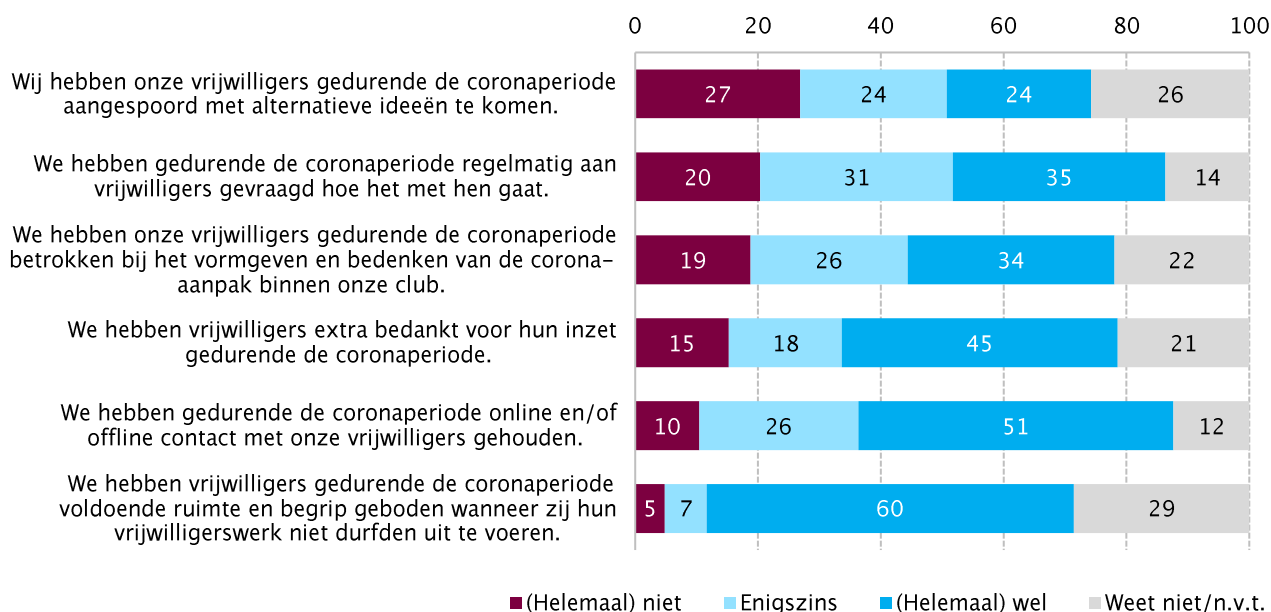

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Behouden van vrijwilligers

Verenigingen hebben in het afgelopen coronajaar verschillende aanpakken gehanteerd gericht op het behouden van vrijwilligers (figuur 3.11). Zes op de tien verenigingen (60%) geven aan vrijwilligers gedurende de coronaperiode voldoende ruimte en begrip te hebben geboden wanneer zij hun vrijwilligerswerk niet durfden uit te voeren. Ongeveer de helft van de verenigingen heeft gedurende de coronaperiode online en/of offline contact met vrijwilligers gehouden (51%) en/of vrijwilligers extra bedankt voor hun inzet gedurende de coronaperiode (45%). Daarnaast hebben verenigingen vrijwilligers betrokken bij het vormgeven en bedenken van de corona-aanpak binnen de club (34%), regelmatig gevraagd hoe het met vrijwilligers gaat (35%) en vrijwilligers aangespoord met alternatieve ideeën te komen (24%). Verenigingen waar het aantal vrijwilligers in de afgelopen twaalf maanden (sterk) is gedaald, hebben veelal geen of minder strategieën ondernomen gericht op het behouden van vrijwilligers. De verenigingen waar het aantal vrijwilligers in de afgelopen twaalf maanden is gestegen, hebben veelal wel of meer strategieën ondernomen gericht op het behouden van vrijwilligers.

Figuur 3.11 Strategieën behoud vrijwilligers door sportverenigingen, peildatum april 2021 (in procenten, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

3.2 Financiële gevolgen

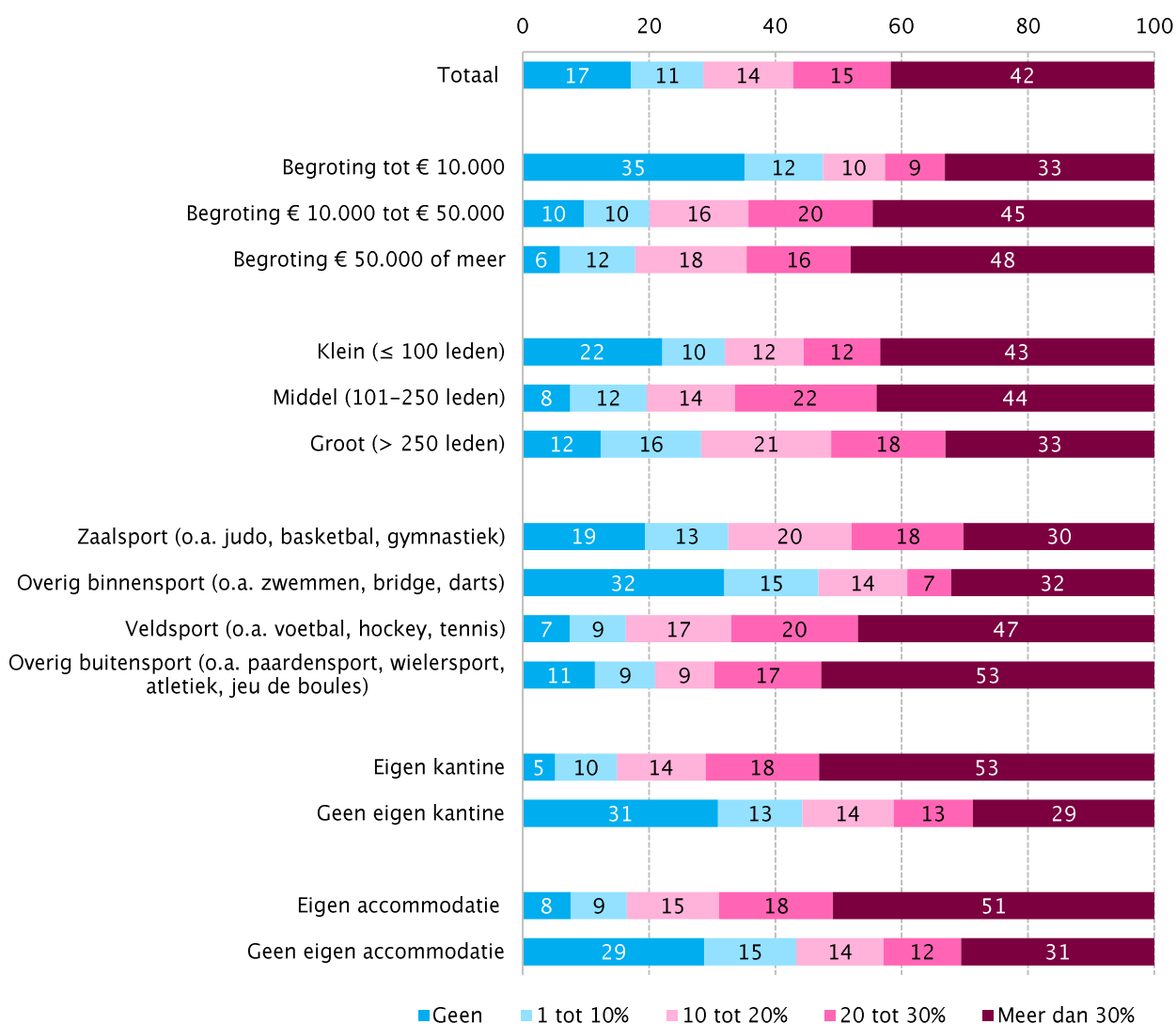
Misgelopen inkomsten

Eén op de zes verenigingen (17%, zie figuur 3.12) heeft het kalenderjaar 2020⁶ geen inkomstenderving. Dit zijn met name verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 35%), verenigingen zonder eigen kantine (31%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (29%). Vier op de tien verenigingen (42%) zeggen het kalenderjaar 2020 meer dan 30 procent van de begrote inkomsten mis te lopen. Dit zijn

⁶ Indien een vereniging niet per kalenderjaar begroot maar per seizoen, is uitgegaan van het seizoen 2019/2020.

voornamelijk overige buitensportverenigingen (53%), verenigingen met een eigen kantine (53%) verenigingen met een eigen accommodatie (51%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 48%). De inkomstenposten waar verenigingen de meeste inkomstenderving ervaren, zijn kantineverkoop (65%), overige inkomsten (19%) en sponsoring (11%) (tabel 3.2). Gemiddeld hebben verenigingen in het kalenderjaar 2020 te maken met een inkomstenderving van 24 procent van hun begrote inkomsten voor 2020 (zie tabel 3.1, na figuur 3.12). Middelgrote verenigingen (101-250 leden, 33%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 28%) en veldsportverenigingen zoals voetbal, hockey en tennis (27%) hebben het kalenderjaar 2020 relatief de hoogste inkomstenderving.

Figuur 3.12 Misgelopen inkomsten kalenderjaar 2020 in percentage van de begrote inkomsten^a voor 2020 in categorieën, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=786)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a De inkomsten zijn exclusief eventuele steunmaatregelen zoals TOGS en NOW.

Tabel 3.1 Gemiddelde begrote en misgelopen inkomsten^a bij sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)^b

	Begrote inkomsten 2020 (n= 786)	Misgelopen inkomsten 2020 (n= 786)	Procentueel inkomstenverlies (n= 786)
Totaal	57.028	13.690	24
Begroting tot € 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	4.547	1.169	26
Begroting € 10.000 tot € 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	24.676	6.971	28
Begroting € 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	174.095	40.064	23
Klein (\leq 100 leden)	15.580	4.594	29
Middel (101–250 leden)	45.463	14.882	33
Groot ($>$ 250 leden)	198.100	39.618	20
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	31.380	7.090	23
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	18.797	4.988	27
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	143.380	38.587	27
Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	51.119	9.886	19
Eigen kantine	84.844	22.047	26
Geen eigen kantine	25.167	4.117	16
Eigen accommodatie	79.899	19.589	25
Geen eigen accommodatie	29.263	6.528	22

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a De inkomsten zijn exclusief eventuele steunmaatregelen zoals TOGS en NOW.

^b Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

Tabel 3.2 Gemiddelde begrote en misgelopen inkomsten^a bij sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar inkomstenbron (in euro's en procenten)^b

	Begrote inkomsten 2020 (n= 786)	Misgelopen inkomsten 2020 (n= 786)	Procentueel inkomstenverlies (n= 786)
Totaal	57.028	13.690	24
Contributie	30.769	2.281	7
Sponsoring/reclameborden	5.650	623	11
Kantineverkoop	14.802	9.690	65
Overig/diversen	5.808	1.096	19

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a De inkomsten zijn exclusief eventuele steunmaatregelen zoals TOGS en NOW.

^b Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

Besparingen/bezuinigingen

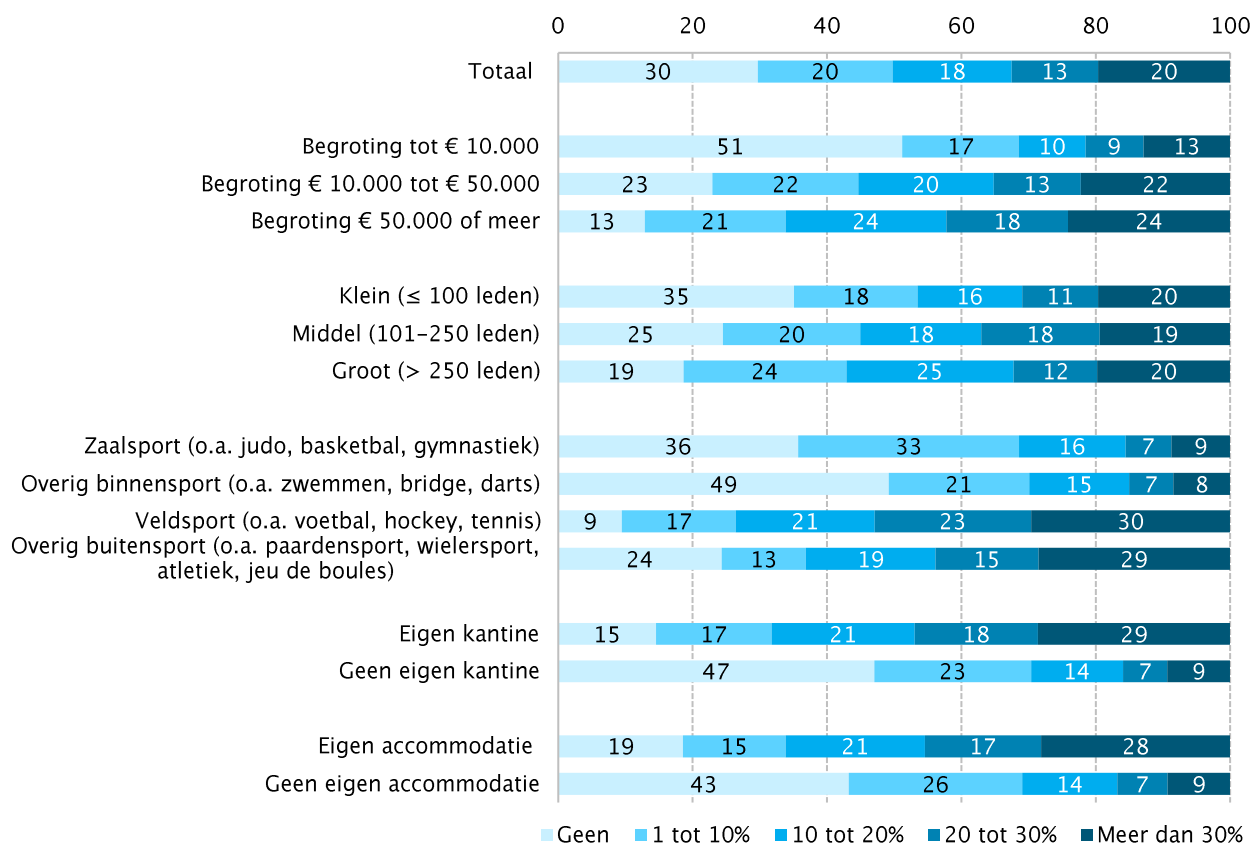
Het merendeel van de verenigingen in Nederland (70%) geeft aan in het kalenderjaar 2020 te hebben bespaard/bezuinigd of nog te gaan besparen/bezuinigen (zie figuur 3.13). Drie op de tien verenigingen (30%) geven aan niet te hebben bespaard/bezuinigd op hun uitgavenposten. Dit zijn overwegend verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 euro, 51%), overige binnensportverenigingen (49%), verenigingen zonder eigen kantine (47%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (43%). Eén op de vijf verenigingen (20%) zegt in het kalenderjaar 2020 meer dan 30 procent van de begrote uitgaven te hebben bespaard/bezuinigd.

Gemiddeld besparen/bezuinigen verenigingen in het kalenderjaar 2020 21 procent van de begroting (zie tabel 3.3). Het gaat hier om bezuinigingen/besparingen die gerealiseerd zijn zonder steunmaatregelen.⁷ Overige buitensportverenigingen (29%), grote verenigingen (> 250 leden, 23%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 22%) hebben in het kalenderjaar 2020 relatief de meeste besparingen/bezuinigingen doorgevoerd. Zaalporten zoals judo, basketbal en gymnastiek en overige binnensporten zoals zwemmen, bridge en darts hebben het afgelopen jaar het minst bezuinigd (respectievelijk 8% en 9%).

Verenigingen hebben relatief het meest bezuinigd op de kantine-inkopen (60%) en overige kosten (28%) (tabel 3.4).

⁷ Aangenomen wordt dat de besparing op de huur van accommodaties voortkomt uit de steunmaatregelen. Deze worden bij de besparingen dus buiten beschouwing gelaten.

Figuur 3.13 Besparingen/bezuinigingen^a bij sportverenigingen, kalenderjaar 2020, in percentage van de begrote uitgaven voor 2020 in categorieën, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=786)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a Besparingen/bezuinigingen die zijn gerealiseerd zonder steunmaatregelen.

Tabel 3.3 Gemiddelde begrote uitgaven en besparingen/bezuinigingen^a bij sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)^b

	Begrote uitgaven (n= 786)	Besparingen/ bezuinigingen 2020 (n= 786)	Procentuele kostenbesparing (n= 786)
Totaal	51.599	10.758	21
Begroting tot € 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	4.726	628	13
Begroting € 10.000 tot € 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	21.811	3.331	15
Begroting € 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	157.545	35.194	22
Klein (≤ 100 leden)	14.482	2.335	16
Middel (101-250 leden)	39.728	7.227	18
Groot (> 250 leden)	181.080	41.627	23
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	25.333	2.057	8
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	15.867	1.468	9
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	122.223	23.952	20

Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	53.165	15.281	29
Eigen kantine	80.183	18.776	23
Geen eigen kantine	18.858	1.574	8
Eigen accommodatie	73.995	17.653	24
Geen eigen accommodatie	24.410	2.387	10

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a Besparingen/bezuinigingen die zijn gerealiseerd zonder steunmaatregelen.

^b Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

Tabel 3.4 Gemiddelde begrote uitgaven en besparingen/bezuinigingen^a bij sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kostenpost (in euro's en procenten)^b

	Begrote uitgaven 2020 (n= 786)	Besparingen/ bezuinigingen 2020 (n= 786)	Procentuele kostenbesparing (n= 786)
Totaal	51.599	10.758	21
Huur accommodatie(s)	11.516	0 ^c	0 ^c
Accommodatiekosten (onderhoud, inventaris, afschrijvingen, energielasten (gas, elektra, incl. heffingen.))	9.933	741	7
Bondsafdrachten	5.007	618	12
Kantine-inkopen	7.463	4.472	60
Overig/diversen	17.680	4.927	28

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a Besparingen/bezuinigingen die zijn gerealiseerd zonder steunmaatregelen.

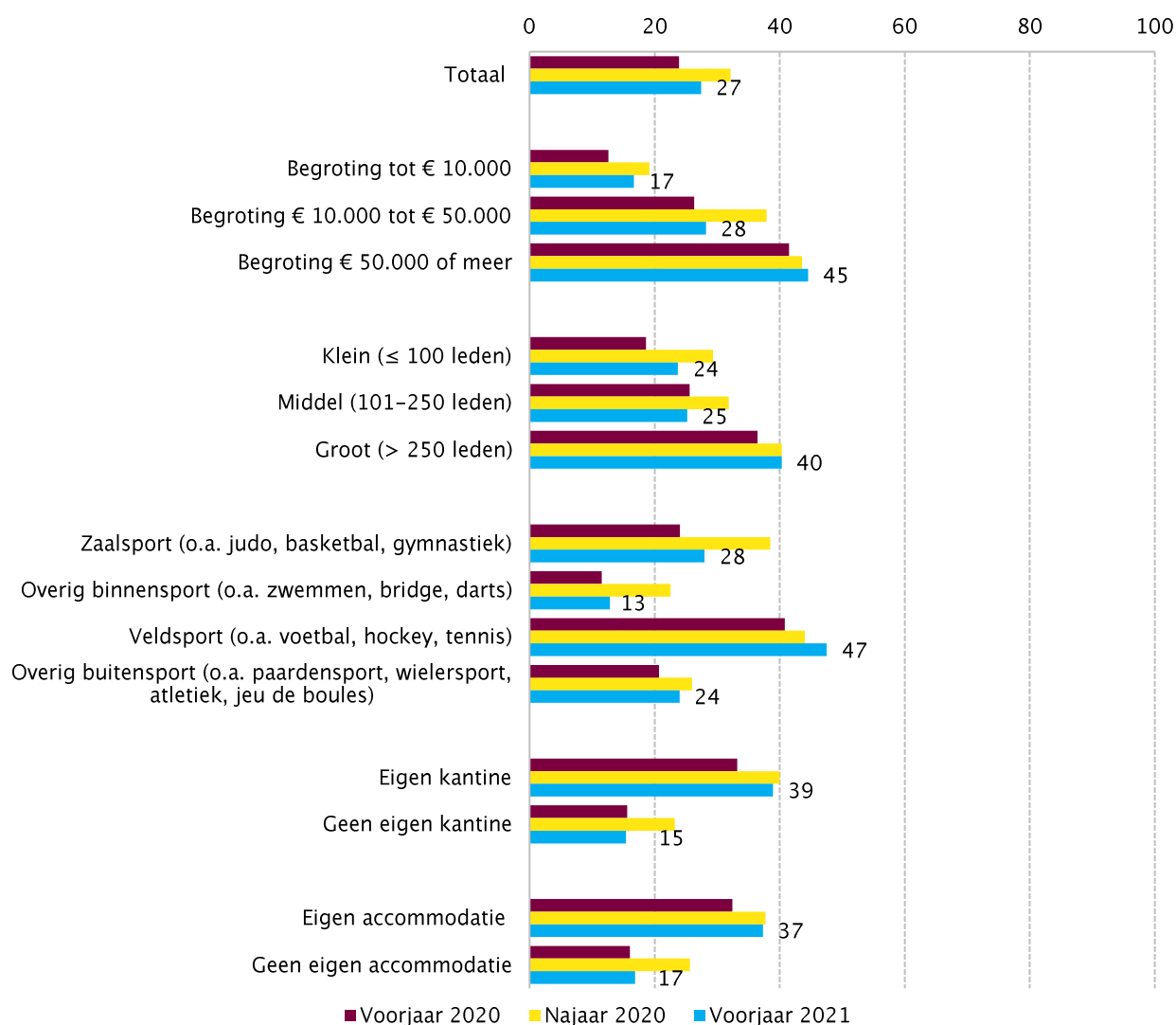
^b Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

^c Aangenomen wordt dat de besparing op de huur van accommodaties voortkomt uit de steunmaatregelen. Deze worden bij de besparingen buiten beschouwing gelaten.

Gebruik ondersteuningsmaatregelen

Begin april 2020 gaf ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland (24%) aan dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zouden zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven. In oktober 2020 is dit licht gestegen naar een derde van de verenigingen (32%). In het voorjaar van 2021 is het aandeel verenigingen dat van mening is dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven, licht gedaald naar ongeveer een kwart (27%, zie figuur 3.14). Dit zijn met name veldsportverenigingen (47%), verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 45%), grote verenigingen (> 250 leden, 40%), verenigingen met een eigen kantine (39%) en verenigingen met een eigen accommodatie (37%). In vergelijking met voorjaar 2020 en najaar 2020 zijn alleen veldsportverenigingen en verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer) vaker steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel gaan achten voor het overleven van hun vereniging. Bij met name zaalsportverenigingen en overige binnensportverenigingen is het aandeel verenigingen dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel achten voor het overleven van de vereniging afgenomen ten opzichte van najaar 2020.

Figuur 3.14 Aandeel verenigingen waarvoor steunmaatregelen/hulp/ondersteuning essentieel zijn om te overleven, voorjaar 2020, najaar 2020 en voorjaar 2021, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten; voorjaar 2020: n=3.256; najaar 2020: n=1.141; voorjaar 2021: n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2020, oktober 2020 en april 2021.

Verenigingen konden gebruikmaken van verschillende steunmaatregelen. Indien de vereniging voldeed aan de onderliggende voorwaarden, kon zij beroep doen op de generieke steunmaatregelen van de NOW, TOGS en TVL. In hoofdstuk 8 van deze rapportage is te lezen in hoeverre de generieke steunmaatregelen zijn gebruikt door de sport.

Naast de generieke steunmaatregelen zijn er ook specifieke steunmaatregelen voor de sport. Zoals in hoofdstuk 8 wordt beschreven is het steunpakket voor de sport vanuit VWS uitgewerkt in twee regelingen: de Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS) en de Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO).

De TVS is bedoeld als compensatie voor gemeenten, sportbedrijven en particuliere verhuurders voor de misgelopen huurinkomsten als gevolg van de kwijtschelding van de huren voor sportverenigingen. Hiermee is deze regeling dus indirecte steun voor de sportverenigingen. Voor de TVS Q2 2020 was 89,5 miljoen euro beschikbaar, waarvan 47,1 miljoen is aangevraagd. Voor TVS Q4 2020 was 30 miljoen euro beschikbaar, waarvan 27 miljoen is aangevraagd (zie hoofdstuk 8).

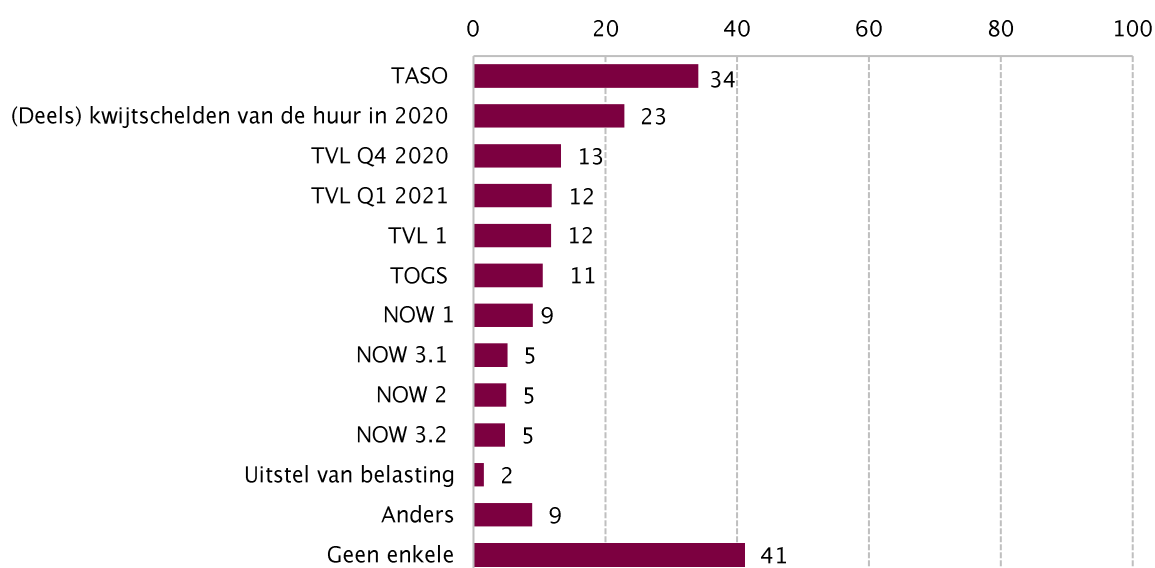
De TASO-regeling is bedoeld voor sportverenigingen die omzetverlies hebben geleden als gevolg van de maatregelen tegen de verdere verspreiding van Covid-19. De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van de doorlopende lasten in de periode waarin het omzetverlies is geleden. Voor de TASO Q2/Q3 is in totaal 21,9 miljoen euro aangevraagd door 3.777 sportverenigingen. Voor TASO Q4 is in totaal 17 miljoen euro aangevraagd door 3.570 sportverenigingen. De regeling is verlengd naar Q1 en Q2 van 2021 (zie hoofdstuk 8).

Naast het steunpakket van VWS voor de sport kunnen sportverenigingen ook gebruik maken van de borgstellingen vanuit Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) voor de zogenoemde noodd kredieten. Dat zijn leningen die specifiek bedoeld zijn voor het opvangen van de financiële schade die sportorganisaties hebben geleden als gevolg van de sluiting van de sportclubs als maatregel tegen de verspreiding van het coronavirus. Verenigingen kunnen hiermee leningen aanvragen van de bank, waarbij SWS borg staat. Zoals in hoofdstuk 8 beschreven, is deze mogelijkheid vooralsnog slechts door drie verenigingen gebruikt.

Verder hebben sportbonden in de afgelopen periode gezorgd voor enige compensatie voor verenigingen. Doordat competities werden stilgelegd en de sport in een aantal gevallen maar beperkt open kon is voor een aantal sporten een deel van de bondsafdrachten kwijtgescholden. Ongeveer één op de acht verenigingen (12%) geeft aan dat de sportbond de financiële verplichting deels of in zijn geheel heeft kwijtgescholden.

Zes op de tien verenigingen (59%) geven aan in het afgelopen jaar financiële steun van de Rijksoverheid of gemeente te hebben aangevraagd of ontvangen (figuur 3.15). Dit zijn met name veldsportverenigingen (92%), verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 90%), grote verenigingen (> 250 leden, 86%), verenigingen met een eigen kantine (80%) en verenigingen met een eigen accommodatie (78%). Dit is een lichte stijging ten opzichte van najaar 2020 (52%). De meest gebruikte financiële steunmaatregelen van de overheid zijn TASO (34%), kwijtschelding van (een deel van) de huur (23%) en TVL Q4 2020 (13%) (figuur 3.15). Verenigingen die geen financiële steun van de overheid hebben aangevraagd of ontvangen geven aan dat dit komt doordat zij geen financiële steun nodig hebben (52%) of niet in aanmerking komen (38%). Met name zandsporten en overige binnensporten vallen in de groep verenigingen die aangeven niet in aanmerking te komen voor financiële steun.

Figuur 3.15 Door sportverenigingen gebruikte financiële steunmaatregelen van de overheid, peildatum april 2021 (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.619)

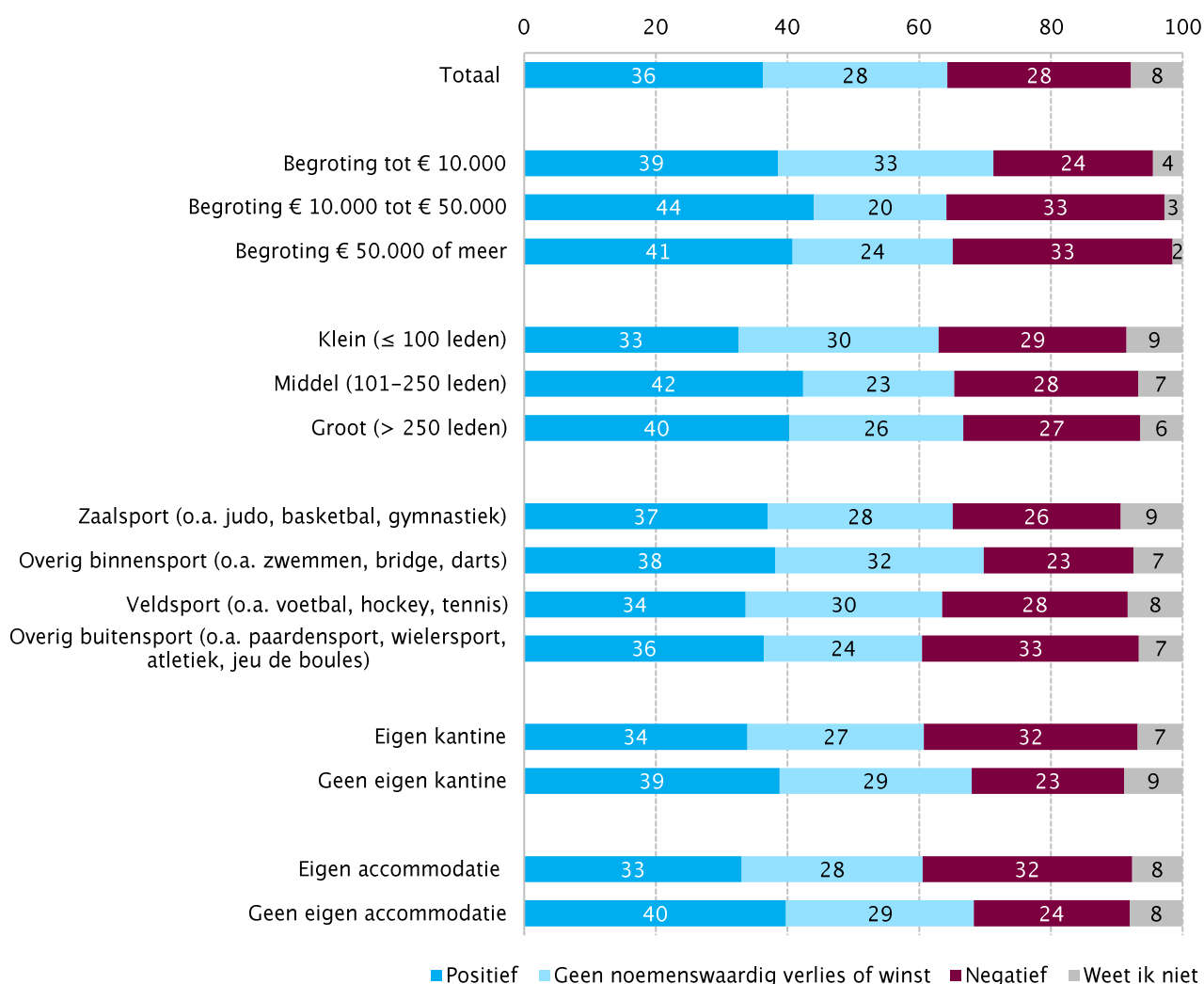

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Tekorten jaarrekening

Ondanks de besparingen/bezuinigingen die verenigingen hebben doorgevoerd en de financiële ondersteuning die verenigingen hebben ontvangen, geeft ruim een kwart van de verenigingen (28%) een negatief resultaat op de jaarrekening voor het kalenderjaar 2020 aan (figuur 3.16). Veldsportverenigingen (33%), verenigingen met een grote begroting (50.000 euro of meer, 33%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro, 33%), verenigingen met een eigen kantine (32%) en verenigingen met een eigen accommodatie (32%) hebben het vaakst te maken gehad met een negatief resultaat op de jaarrekening van 2020. Verenigingen met een negatief resultaat op de jaarrekening van 2020 maken zich vaker (ernstige) zorgen om de toekomst van de vereniging dan verenigingen zonder negatief resultaat.

Figuur 3.16 Resultaat op de jaarrekening van de sportvereniging voor het kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

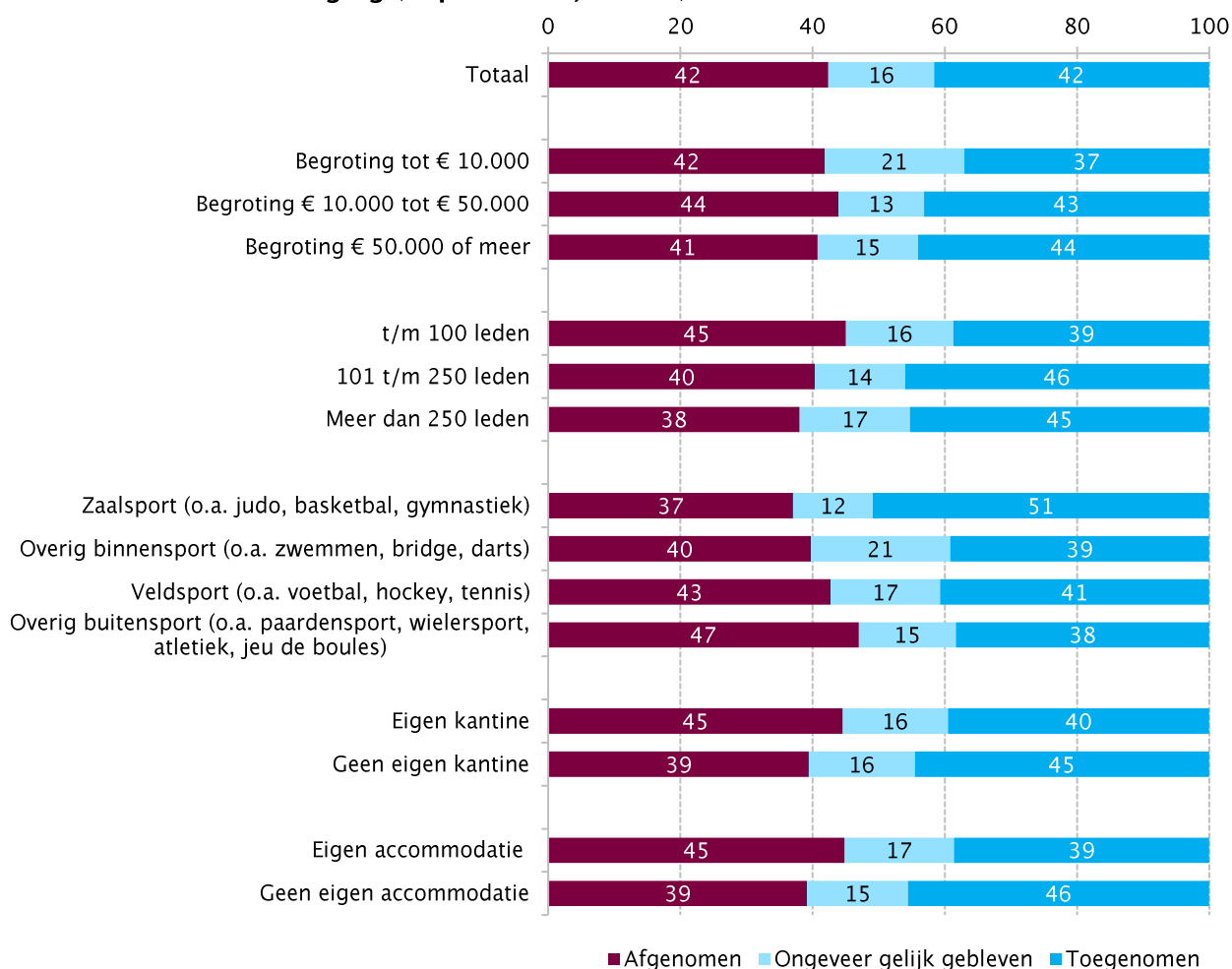
Stand eigen vermogen sportverenigingen

Bij één op de zes verenigingen (16%, zie figuur 3.17) is het eigen vermogen in het kalenderjaar 2020 ongeveer gelijk gebleven. Bij twee vijfde van de sportverenigingen nam het eigen vermogen toe en bij eenzelfde deel is sprake van een afname. Met name bij zaalsporten is vaker sprake van een toename van het eigen vermogen (51%). Overige binnensporten, kleine verenigingen (≤ 100 leden), verenigingen met

een eigen kantine en verenigingen met een eigen accommodatie hebben iets vaker te maken met een afname van het eigen vermogen.

Gemiddeld is sprake van een geringe toename van het eigen vermogen met bijna 1 procent op 1 januari 2021 ten opzichte van 1 januari 2020 (tabel 3.5). Verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 euro), kleinere verenigingen (< 250 leden) en verenigingen met een eigen kantine hebben gemiddeld een geringe procentuele afname van het eigen vermogen. Bij veldsporten, overige buitensporten en verenigingen met een eigen accommodatie is gemiddeld sprake van een lichte toename. Verenigingen die niet beschikken over een eigen kantine, verenigingen zonder eigen accommodatie en overige binnensporten kennen procentueel de grootste toename van het eigen vermogen (respectievelijk 7%, 3,8% en 4,2%).

Figuur 3.17 Ontwikkeling eigen vermogen sportverenigingen kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=555)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Tabel 3.5 Gemiddelde ontwikkeling eigen vermogen sportverenigingen, in kalenderjaar 2020, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)^a

	Eigen vermogen 1-1-2020 (n= 555)	Eigen vermogen 1-1-2021 (n= 555)	Procentuele ontwikkeling eigen vermogen (n= 555)
Totaal	63.159	63.718	0,9
Begroting tot € 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	8.872	8.965	1,0
Begroting € 10.000 tot € 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	41.184	40.965	-0,5
Begroting € 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	149.258	151.400	1,4
Klein (≤ 100 leden)	25.335	25.306	-0,1
Middel (101-250 leden)	76.629	76.530	-0,1
Groot (> 250 leden)	162.286	165.427	1,9
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	18.872	19.185	1,7
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	14.579	15.195	4,2
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	100.499	100.613	0,1
Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	101.437	102.444	1,0
Eigen kantine	96.444	96.383	-0,1
Geen eigen kantine	19.676	21.046	7,0
Eigen accommodatie	94.139	94.520	0,4
Geen eigen accommodatie	21.078	21.879	3,8

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

^a Dit betreft de verenigingen die alle gegevens in de tabel hebben aangeleverd.

Om het eigen vermogen van de vereniging te verbeteren richten verenigingen zich met name op ledenwerving en bezuinigingen op uitgaven en rekenen ze op steunmaatregelen van de overheid (figuur 3.18). Eén op de tien verenigingen wil de contributies verhogen. Andere mogelijkheden die verenigingen noemen om het eigen vermogen te verbeteren zijn sponsoracties en (hogere) omzet in de kantine. Twee vijfde van de verenigingen geeft aan dat het eigen vermogen van de vereniging toereikend is en dat het niet nodig is om het eigen vermogen het komende jaar te verbeteren. Dit zijn met name verenigingen met een kleine begroting (<10.000 euro, 57%), verenigingen die niet over een eigen kantine beschikken (53%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (52%).

Figuur 3.18 Mogelijkheden om het eigen vermogen in 2021 te verbeteren (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=1.619)

Bron: Mulier Instituut, Vragenlijst gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen, april 2021.

Totale inkomstenderving en besparing sportverenigingen

De verenigingen hadden in het kalenderjaar 2020 te maken met een inkomstenderving van gemiddeld 24 procent van hun begrote inkomsten voor 2020 (tabel 3.1). Door de diversiteit aan sportverenigingen lopen de percentages van gemiste inkomsten uiteen van 20 procent bij grote verenigingen (> 250 leden) tot 29 procent bij kleine verenigingen (≤ 100 leden).

Het CBS raamt de totale jaarlijkse baten van de sportclubs in 2018 op 1,21 miljard euro (CBS, Statline, 2020). Op basis van de realisatie van verenigingen zou dit voor het kalenderjaar 2020 een inkomstenderving van 290 miljoen euro betekenen.

De verenigingen gaven aan in het kalenderjaar 2020 gemiddeld 21 procent van de begrote uitgaven te hebben bespaard/bezuinigd (tabel 3.3). Gezien de diversiteit aan verenigingen loopt de mate van waarin verenigingen kunnen bezuinigen uiteen van 8 procent van de begrote uitgaven bij zaa sporten als judo, basketbal en gymnastiek tot 24 procent bij verenigingen die beschikken over een eigen accommodatie. Het CBS raamt de totale jaarlijkse lasten in 2018 van sportclubs op 1,173 miljard (CBS, Statline, 2020). Doorgerekend zou dit uitkomen op bezuinigingen van 246 miljoen euro voor het kalenderjaar 2020.

Per saldo komt op basis van deze gegevens het totale verlies voor de verenigingen zonder steunmaatregelen uit op $290 - 246 = 44$ miljoen euro voor het kalenderjaar 2020.

3.3 Conclusie

Vergeleken met eerdere peilingen in voorjaar, zomer en najaar 2020 maken minder verenigingsbestuurders zich (ernstige) zorgen over de toekomst van de vereniging. In april 2021, als de meeste sportverenigingen nog (bijna geheel) stil liggen maakte een derde van de sportverenigingen zich ernstige zorgen over de gevolgen van de coronacrisis. Zeven op de tien verenigingen (72%) geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Dit is meer dan in het najaar van 2020 en het voorjaar van 2020 en vergelijkbaar met de zomer van 2020.

Gemiddeld hebben verenigingen in het kalenderjaar 2020 te maken met een inkomstenderving (zonder eventuele steunmaatregelen) van 24 procent van hun begrote inkomsten voor 2020. Zes op de tien verenigingen hebben in het afgelopen jaar financiële steun van de Rijksoverheid of gemeente aangevraagd

of ontvangen. Voor ongeveer een kwart van de sportverenigingen zijn dat steunmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven (april 2021). Dat zijn iets minder verenigingen dan in oktober 2020. Ondanks de besparingen/bezuinigingen die verenigingen hebben doorgevoerd en de financiële ondersteuning die verenigingen hebben ontvangen, geeft ruim een kwart van de verenigingen (28%) een negatief resultaat op de jaarrekening van de vereniging voor het kalenderjaar 2020 aan. In het najaar van 2020 gaven verenigingen aan dit tekort veelal ten laste laten komen van het eigen vermogen. Bij twee vijfde van de sportverenigingen nam het eigen vermogen in 2020 toe en bij eenzelfde deel is sprake van een afname.

De financiële impact lijkt mee te vallen voor de sportverenigingen, al zijn er wel duidelijk verschillen tussen verenigingen. De financiële steunmaatregelen hebben de verenigingen over het algemeen geholpen en het financiële verlies voor veel verenigingen beperkt. De grootste zorg van de verenigingen voor de toekomst blijft de ontwikkeling van het ledental. Leden genereren inkomsten (contributie en omzet) en zorgen voor aanwas van vrijwilligers in de vereniging. De zorg zit vooral in het ledenverloop en de aanwas van leden, en dan met name bij de binnensporten. Door het grotendeels stilliggen van de sportverenigingen het afgelopen jaar was er weinig aanwas en zijn leden afgehaakt. Vrijwilligers blijven aardig trouw aan de vereniging. De ledenaantallen zullen voor de nabije toekomst wel spannend worden voor de clubs waar nu een sterke ledendaling plaatsvindt. Verenigingen lijken niet snel om te vallen, maar hopelijk trekt het ledental aan.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl